

ŠTO UČINITI S POVJERENOM NAM OSTAVŠTINOM JOŠKA KOVAČIĆA?

Doznajući da je hvarska knjižnica oporučno postala baštinik velikog dijela imetka prerano preminulog Joška Kovačića, preplavio nas je neobjašnjiv osjećaj istovremenog ponosa i ogromne težine. U našem je gradu, pa i društvu općenito, rijetkost čuti da je pojedinac ostavio svoja zemaljska dobra u svrhu općeg, javnog dobra, na raspolaganje i korist cjelokupnoj javnosti, a kada se takvo nešto dogodi, možda samorazumljive osjećaje časti najčešće zamijeni neizmjereno više zamršenih situacija, zapetljanih odnosa i bezbroj puta postavljeno pitanje: a što sad? Ovaj tekst bi stoga trebao pokušati odgovoriti na to pitanje, obzirom na veliku odgovornost koju smo baštinili.

Hvarska kulturna javnost, zapravo svi koji su se gotovo svakodnevno susretali s Joškotom Kovačićem u ozbiljnim ili neformalnim razgovorima, s nestrpljenjem iščekivali što će otkriti u sljedećem radu i koje tajne skrivaju prašnjavi, nečitki listovi u arhivima koje je potpuno predano, brižno i strpljivo iščitavao, doživjela je istinski šok kada je preminuo u svibnju 2019. godine. Nije dao naslutiti ozbiljnost njegova stanja: gotovo do odlaska u bolnicu svakodnevno je odlazio u svoj kabinet u ljetnikovcu Hanibala Lucića i vraćao u knjižnicu, koja mu je, uz ljetnikovac, bila drugi dom. Ovdje je provodio mnogo vremena, zadubljen u knjige, u neprestanoj potrazi za nekim novim podatkom, novom osobom, još neopisanim događajem. Obzirom da je u knjižnici - barem u dalekim predpandemijskim danima - često bilo bučno zbog velikog broja posjetitelja, pogotovo djece, Joškotu Kovačiću to je bila prigoda doznati tko su njemu nepoznata lica. Često je znao pitati: *Cikov/a je ovo moli/molo?*, i kada bismo objasnili, odmah je znao o kome je riječ. Bio je zainteresiran za sve što ga okružuje i svakog stanovnika našega grada.

U oporuci koju je napisao u listopadu 2012. godine, sedam godina prije smrti, vjerojatno kad strašna bolest nije bila ni u naznakama, knjižnicu je proglasio općim baštinikom. Od ljeta 2019. g., kada je tekst oporuke objavljen, neprestano smo se pitali zbog čega je odabrao baš knjižnicu, čime smo zaslužili takvu čast, ali i ogromnu odgovornost, no svoje razloge nije obrazložio, tako da sva naša razmišljanja nužno ostaju besplodna nagađanja. Smatram važnim navesti što je knjižnica baštinila, jer je u ovakvim često osjetljivim stvarima transparentnost vrlo bitna. Ostavio je kuću u kojoj je stanovao, sav novac, sve knjige u njegovom vlasništvu i sva autorska prava na objavljene i neobjavljene knjige. Naglasio je da kuću knjižnica može ostaviti ili prodati, s tim da je novce od prodaje dužna upotrijebiti isključivo u svrhe poboljšanja ili stvaranja novih i boljih uvjeta - opremu prostora, nabavu knjiga i sl. Knjižnica je sukladno pravnim propisima i zakonima kuću stavila na prodaju i ona danas pripada obitelji pokojnika. Osobni arhiv i fototeku, pohranjene po propisu u posebnim arhivskim kutijama na za to predviđenim policama, ostavio je ustanovi u kojoj je bio zaposlen: Državnom arhivu u Splitu. Žao mi je što taj arhiv nije ostao u Hvaru, bilo u prostoru Muzeja, knjižnice ili na nekom drugom mjestu, jer mi se čini da bi bio puno korisniji na otoku, no vjerujem da je Joško Kovačić ispravno procijenio svoju odluku i donio je promišljeno.

Prije prodaje, tijekom pandemijske godine, barem jednom tjedno smo odlazili do kuće u predjelu Majerovica (Joško Kovačić je u svojim radovima pisao Marojevica!) opremljeni velikim kartonskim kutijama. Popisivali smo i pospremali njegove knjige koje su se nalazile u četirima ormara u njegovoj lijepoj, prostranoj i jednostavnoj, gotovo asketski namještenoj kući. Ukupno smo popisali i pohranili više od tisuću bibliografskih jedinica skupljenih u dvadeset šest kutija. Ulazak u intimnost nečijeg prostora - čak i kada osoba više nije tamo - izazivao je nelagodu, ali i znatiželju o kojim knjigama je riječ i je li moguće na temelju knjiga bolje upoznati osobu i otkriti nešto novo. Kao po onoj stoput izrečenoj rečenici *Ono si što čitaš*. Njegove knjige samo su učvrstile spoznaju o ogromnom znanju Joškota Kovačića. Čuvao je raznovrsnu literaturu: književne klasike, knjige povijesne, povijesno-umjetničke, arheološke, pravne, etnološke tematike, vodiče, mnoštvo knjiga s teološkim i religijskim temama... Pošto sam znala za njegovu veliku želju učenja stranih jezika, nije me začudilo vidjeti, primjerice, udžbenik turskog jezika, njemačko-rumunjski rječnik ili knjige na esperantu i sanskrtu. Zapisivao je bilješke na marginama ili na komadićima papira, uglavnom njemu bitne elemente iz teksta, poveznice ili asocijacije na neki drugi predmet njegova

interesa, što svjedoči o neprestanoj i neutaženoj gladi za znanjem. U drvenom, izrezbarenom ormaru nalazile su se zanimljive knjige s temama istočnjačkih religija i vjerovanja, prvenstveno iz područja budizma, hinduizma i taoizma, kao i one astrološke tematike. Taj pronalazak bio je iznenađujući i fascinantan jer nam je otkrio za nas neočekivane i nove interese Joška Kovačića. Bio je predan, dosljedan i praktični vjernik, izvrsno potkovan u teološkom znanju, ali je iskreno bio zainteresiran za drugačija znanja. I u ovom smislu ljestvica njegovog horizonta neprekidno je rasla i širila se, obogaćena nevjerojatnim podacima, tezama, dokazima i argumentima.

Jedna od dvadeset šest kutija u potpunosti je ispunjena djelima književnika Ive Andrića (1892. - 1975.), kao i knjigama i spisima o njegovom liku i djelu. U književnom i kulturnom smislu Andrić je vrlo zanimljiva i intrigantna ličnost, usto jedini dobitnik Nobelove nagrade za književnost (1961.) s naših prostora, a njegova književna ostavština i sam život nerijetko su poslužili kao tema i poprište gorljivih i žučnih ideološki obojanih rasprava o njegovu identitetu i političkoj orijentaciji. Nezahvalno je i nemoguće ući u srž Kovačićeve fascinacije Andrićem, no nagovještaj svjetlosti i jedno moguće objašnjenje pojavilo se objavom biografije Ive Andrića, naslovljene *U požaru svjetova* (Buybook, Sarajevo, 2019.) nje-mačkog novinara Michaela Martensa. Ponekad se pogled iz drugačije perspektive čini najboljim: dok sam čitala Martensov iscrpan i precizni, a danasve znanstveno utemeljeni pregled Andrićevog života, političke orijentacije i kulturnog doprinosa, u mnoštvu rečenica sam prepoznala našeg Joškota Kovačića. Istina, ovo je vrlo subjektivno rečeno, nedostojno znanstvenog časopisa poput ovog broja Priloga, no obojica su dijelila tihi i potpunu predanost radu, iznimnu opreznost i pametnu distanciranost u teškim i čudnim vremenima te promišljenost i razboritost prije svakog sljedećeg koraka. Andrićeva ostavština trajat će desetljećima. Iskreno se nadamo da će tako biti i s ostavštinom Joška Kovačića.

Ovaj tekst, kao što je navedeno na početku, trebao bi odgovoriti na pitanje: što sad? Što učiniti s povjerenom nam ostavštinom? Ona će svakako dobiti novi život - nadamo se što prije - u novoj zgradi knjižnice na mjestu nekadašnjeg vrta palače Dojmi-de Lupis. U novom prostoru bit će primjereno izložena kao posebna zbirka, zajedno s postojećom zavičajnom zbirkom i zbirkom knjiga još jedne neprežaljene kulturne ličnosti našeg grada - arheologa Nikše Petrića (1946. - 2010.). Konačno, bit će na raspolaganju javnosti, dostupna za posudbu. Slijedi puno posla čuvanja sjećanja na Joškota Kovačića i neprestano nastojanje da njegovo djelo i iznimni doprinos ovom gradu i otoku ne ostanu zaboravljeni, zatrpani prašinom

i skriveni u kutijama. Nastojat ćemo postupno objavljivati njegova djela, kako ona već davno objavljena na neadekvatnom i zastarjelom mediju, tako i ona koja su u rukopisu. Kao baštinicima, cilj nam je ostvariti njegove želje i nastojanja - njegov rad i imetak dati na raspolaganje kao javno dobro, te neka budu zalog za budućnost kao poticaj istraživačima, zainteresiranim ljudima i svima kojima je dobrobit društva i ovog mjesta u središtu njihovih nastojanja. Jedino se možemo iskreno nadati i željeti da ćemo uspjeti za našeg života ostvariti njegova htijenja i onima nakon nas predati spomen na jednostavnog i samozatajnog, a toliko velikog i fascinantnog našeg mještanina, kolegu i prijatelja.